

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania I. [...] Sp. z o. o. z siedzibą w G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
z udziałem zainteresowanej A. L.
o podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 stycznia 2022 r.,
zażalenia odwołującej się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 27 kwietnia 2021 r., sygn. akt III AUz [...],

1. oddala zażalenie;

2. zasądza od I. [...] Spółki z o.o. na rzecz organu rentowego tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanej do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2021 r., III AUz (...), Sąd Apelacyjny w (...) - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w pkt 1. odrzucił skargę kasacyjną I. Spółki z o.o. z siedzibą w G. od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 grudnia 2020 r., III AUz (...) oraz w pkt 2.

umorzył postępowanie w przedmiocie wniosku o wstrzymanie wykonania orzeczenia.

W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny podniósł, że skarga kasacyjna jest niedopuszczalna z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia niższą niż wymagana w sprawach o prawa majątkowe z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (art. 398² § 1 k.p.c.). W ocenie Sądu Apelacyjnego umowy cywilnoprawne wymienione w art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm., dalej ustawa systemowa) nie stanowią samodzielnych tytułów obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym pracownika. W takiej sytuacji nie dochodzi również do zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 9 tej ustawy. W warunkach wykreowania przez ustawę szerokiego pojęcia pracownika zaskarżone decyzje wskazują tylko, bez potrzeby ustalania tytułu ubezpieczeń, który podmiot jest płatnikiem składek i jaka jest prawidłowa podstawa wymiaru składek. Zwiększenie wymiaru składek w ramach tego samego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym nie stanowi samodzielnej podstawy do objęcia obowiązkiem ubezpieczeń społecznych. Zatem w niniejszej sprawie sporne nie było podleganie ubezpieczeniom społecznym, lecz jedynie wysokość należnych składek z tytułu umów cywilnoprawnych, które to składki powinny być opłacone przez pracodawcę. Z akt ZUS wynika, że różnica w wysokości składek uiszczonych przez płatnika składek a składkami jakie powinien on opłacić - również z tytułu umów cywilnoprawnych - wynosi 195,88 zł. Sam przychód z umów zlecenia będący podstawą naliczenia dodatkowej składki kształtuje się więc poniżej granicy kwoty dopuszczającej możliwość wniesienia skargi kasacyjnej.

W związku z powyższym Sąd Apelacyjny jako bezprzedmiotowy potraktował wniosek o wstrzymanie wykonalności orzeczenia do czasu rozpoznania skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy.

W zażaleniu na powyższe postanowienie I. Spółka z o.o. (następca I. Spółki z o.o.) zarzuciła naruszenie: 1. art. 386 § 2 w związku z art. 397 § 3, art. 379 pkt 2 oraz 379 pkt 5 w związku z art. 397 § 3, art. 174 § 1 pkt 1 oraz art. 174 § 2 k.p.c., przez nieuwzględnienie zgłoszonego w zażaleniu zarzutu nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym w G. i procedowanie sprawy z udziałem I.

Spółki z o.o. oraz bez udziału płatnika po dniu 2 stycznia 2020 r., co w konsekwencji doprowadziło do nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji; 2. art. 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 1 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej, podczas gdy sprawa dotyczy objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, a nadto wartość przedmiotu zaskarżenia przekracza kwotę 10.000 zł.

Żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz poprzedzającego go postanowienia o oddaleniu zażalenia i postanowienia o odrzuceniu odwołania, zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, względnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

W uzasadnieniu zażalenia żalący się podniósł w szczególności, że zachodzi nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji, bowiem postępowanie sądowe po dniu 2 stycznia 2020 r. toczyło się z udziałem podmiotu, który utracił byt prawny (I. Sp. z o.o.), a bez udziału jego następcy prawnego, to jest aktualnego płatnika (I. Sp. z o.o). Odwołanie od decyzji organu rentowego zostało złożone przez I. Sp. z o.o. z siedzibą w G. (KRS (...)). Z dniem 2 stycznia 2020 r. doszło do połączenia I. Sp. z o.o. (spółka przejmowana, KRS (...)) z I. Sp. z o.o. (spółka przejmująca, KRS (...)), z jednoczesną zmianą nazwy I. Sp. z o.o. na I. Sp. z o.o. W wyniku tego połączenia doszło do utraty bytu prawnego przez I. Sp. z o.o. a jej prawa i obowiązki zostały przejęte przez I. Sp. z o.o., która zmieniła nazwę na I. Sp. z o.o. Mając to na uwadze oraz art. 174 § 1 pkt 1 i art. 174 § 2 k.p.c. - zdaniem żalącego się - w związku z utratą bytu prawnego przez spółkę I. Sąd powinien z urzędu zawiesić postępowanie w sprawie oraz uchylić orzeczenia (zarządzenia) wydane po nastąpieniu zdarzenia uzasadniającego zawieszenie postępowania. Dalsze postępowania powinno już toczyć się z udziałem następcy procesowego spółki I.. Żalący się twierdzi, że po utracie bytu prawnego przez spółkę I., jej następca prawny zgłosił udział w terminie późniejszym niż 2 stycznia 2021 r. Wobec tego wszelkie czynności podjęte od dnia 2 stycznia 2020 r. do daty zgłoszenia się spółki I. powinny zostać uchylone, bowiem spółka I. mogła wówczas dochodzić swoich praw w trwających postępowaniach.

Zdaniem składającego zażalenie, doszło też do nieprawidłowego zakwalifikowania sprawy jako sprawy o prawa majątkowe, której przedmiot

zaskarżenia nie przekracza 10.000 zł, podczas gdy dotyczy ona objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, wobec czego skarga kasacyjna przysługuje w niej niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia. Organ rentowy wydał decyzję, w której ustalił, że ubezpieczony podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z uwagi na wykonywanie czynności na rzecz płatnika (art. 8 ust. 2a ustawy systemowej). Jednakże ustalenie to nie jest prawdziwe. Opiera się bowiem na nieuprawnionym pominięciu tego, że sprawa dotyczy nagród pieniężnych otrzymywanych przez przedstawicieli handlowych (pracowników skarżącego) w ramach dobrowolnych konkursów ogłaszanych przez I. S.A. Norma art. 8 ust. 2a ustawy systemowej odnosi się do umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, gdy tymczasem przyrzeczenie publiczne uregulowane w art. 919 i n. k.c. nie jest nawet umową.

Żalący się twierdzi nadto, że nawet gdyby uznać, iż rozpoznawana sprawa nie dotyczy objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego nagród pieniężnych wypłacanych w konkursach organizowanych przez I. S.A., to i tak postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej jest nieprawidłowe, bowiem wartość przedmiotu zaskarżenia przekracza kwotę 10.000 zł. Od decyzji ZUS zostało złożone jedno odwołanie, w którym jako wartość przedmiotu sporu została wskazana kwota 388.798 zł. Tymczasem Sąd nadał każdej ze spraw odrębną sygnaturę akt. Takie działanie – zdaniem żalącego się - nie miało umocowania w obowiązujących przepisach, bowiem płatnik złożył jedno odwołanie od decyzji ZUS wydanych w analogicznych sytuacjach faktycznych i prawnych, a więc brak było podstaw do rejestrowania odrębnych spraw sądowych. Po rozdzieleniu spraw Sąd Okręgowy w G. nie dokonał jakiegokolwiek weryfikacji wartości przedmiotu sporu w sprawie, wobec czego podana przez płatnika w treści odwołania kwota wartości przedmiotu sporu pozostaje aktualna, również w toku postępowania apelacyjnego oraz kasacyjnego.

W odpowiedzi na zażalenie pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zostało wywiedzione w dwóch kierunkach. W pierwszym żalący się podnosi nieważność postępowania, a w drugim neguje odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na rodzaj sprawy i wartość przedmiotu zaskarżenia. W obu przypadkach argumenty zażalenia są nietrafne.

Rzeczywiście, jeżeli postępowanie toczyło się z udziałem strony, która utraciła byt prawny (na przykład wskutek połączenia spółek prawa handlowego), to przy rozpoznaniu skargi kasacyjnej mogłoby podlegać ocenie, czy postępowanie w sprawie dotknięte jest nieważnością z art. 379 pkt 2 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010 r., II PK 363/09, LEX nr 603829). Nieważność postępowania w fazie wydania postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej - w aspekcie udziału stron posiadających zdolność prawną (sądową) i procesową - należy jednakże oceniać w odniesieniu do udziału stron objętych tym postępowaniem i uwzględnianych w zaskarżonym postanowieniu. Taki problem prawny podlega analizie w ocenie zasadności rozpoznawanego zażalenia. W zaskarżonym postanowieniu o odrzuceniu skargi kasacyjnej występowała już I. Spółka z o.o. z siedzibą w G., czyli podmiot (strona będąca płatnikiem składek składająca rozpatrywane zażalenie) niewątpliwie posiadający zdolność sądową i procesową. Naruszenie przepisów procedury we wcześniejszej fazie postępowania mogłoby powodować uwzględnienie zażalenia tylko wtedy, gdyby w sposób istotny wpłynęło na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej z uwagi na zbyt niską wartość przedmiotu zaskarżenia (sytuacja analogiczna do nieważności postępowania w pierwszej instancji ocenianej w postępowaniu kasacyjnym; por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998 nr 5, poz. 81 i z dnia 10 lutego 1998 r., II CKN 600/97, OSP 1999 nr 3, poz. 58, z glosą W. Broniewicza oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 listopada 2006 r., II CSK 177/06, LEX nr 445245; z dnia 24 maja 2007 r., V CSK 62/07, LEX nr 442605 i z dnia 23 lipca 2008 r., I UK 70/08, LEX nr 818577). W postępowaniu zażaleniowym stosuje się bowiem odpowiednio art. 398¹⁴ k.p.c. (w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.), a więc zażalenie podlega oddaleniu, gdy zaskarżone postanowienie odpowiada prawu. Oznacza to, że zarzut co do nieważności postępowania w fazie przed wydaniem zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej, może prowadzić do uchylenia tego postanowienia wtedy, gdy

nietrafna jest dokonana w tym postanowieniu ocena co do dopuszczalności tej skargi.

Niezależnie od trafności zastosowania przez organ rentowy art. 8 ust. 2a ustawy systemowej oraz ocen Sądów orzekających w tym zakresie, w sprawie nie było wątpliwości co do podlegania zainteresowanego ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnemu (pozostawaniu w zatrudnieniu pracowniczym). Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego (podzielanego przez skład orzekający), sprawa, w której adresat decyzji organu rentowego wymierzającej składki na ubezpieczenia społeczne zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, jest sprawą dotyczącą składek na ubezpieczenia społeczne, a nie sprawą o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Wartość przedmiotu zaskarżenia w takiej sprawie równa jest różnicy pomiędzy wysokością składki wskazywaną (zapłaconą) przez odwołującego się i składką należną, ustaloną w zaskarżonej decyzji za sporny okres - art. 22 w związku z art. 398² § 1 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UZ 7/14, LEX nr 1500663; z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34; z dnia 20 kwietnia 2016 r., II UZ 1/16, LEX nr 2054096; z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UZ 32/16, LEX nr 2113370 oraz z dnia 29 listopada 2016 r., II UZ 49/16, LEX nr 2202501 i II UZ 50/16, LEX nr 2191457).

W sprawie o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 k.p.c.) określa się odrębnie względem każdego ubezpieczonego (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II UZP 1/14, OSNP 2014 nr 12, poz. 168 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 czerwca 2010 r., I UZ 107/10, LEX nr 1554382; z dnia 18 maja 2010 r., I UZ 29/10, LEX nr 1620501 oraz z dnia 26 czerwca 2012 r., II UK 290/11, OSNP 2013 nr 13-14, poz. 161). W sprawach, w których dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia, sąd uprawniony jest do jej badania i oznaczenia prawidłowej wysokości. Brak formalnego sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w apelacji (zażaleniu) nie eliminuje możliwości weryfikacji tej wartości (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 stycznia 2017 r.,

I CZ 105/16, LEX nr 2224601; z dnia 8 grudnia 2016 r., I CZ 97/16, LEX nr 2188616 oraz z dnia 6 marca 2018 r., I UZ 119/17, LEX nr 6456371).

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na mocy art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c.